Skolans och elevhälsans uppdrag i ljuset av kommande reformer

Christin Appel och Bodil Båvner, SKR

9 oktober 2026

Kommunens två roller

Hemkommun

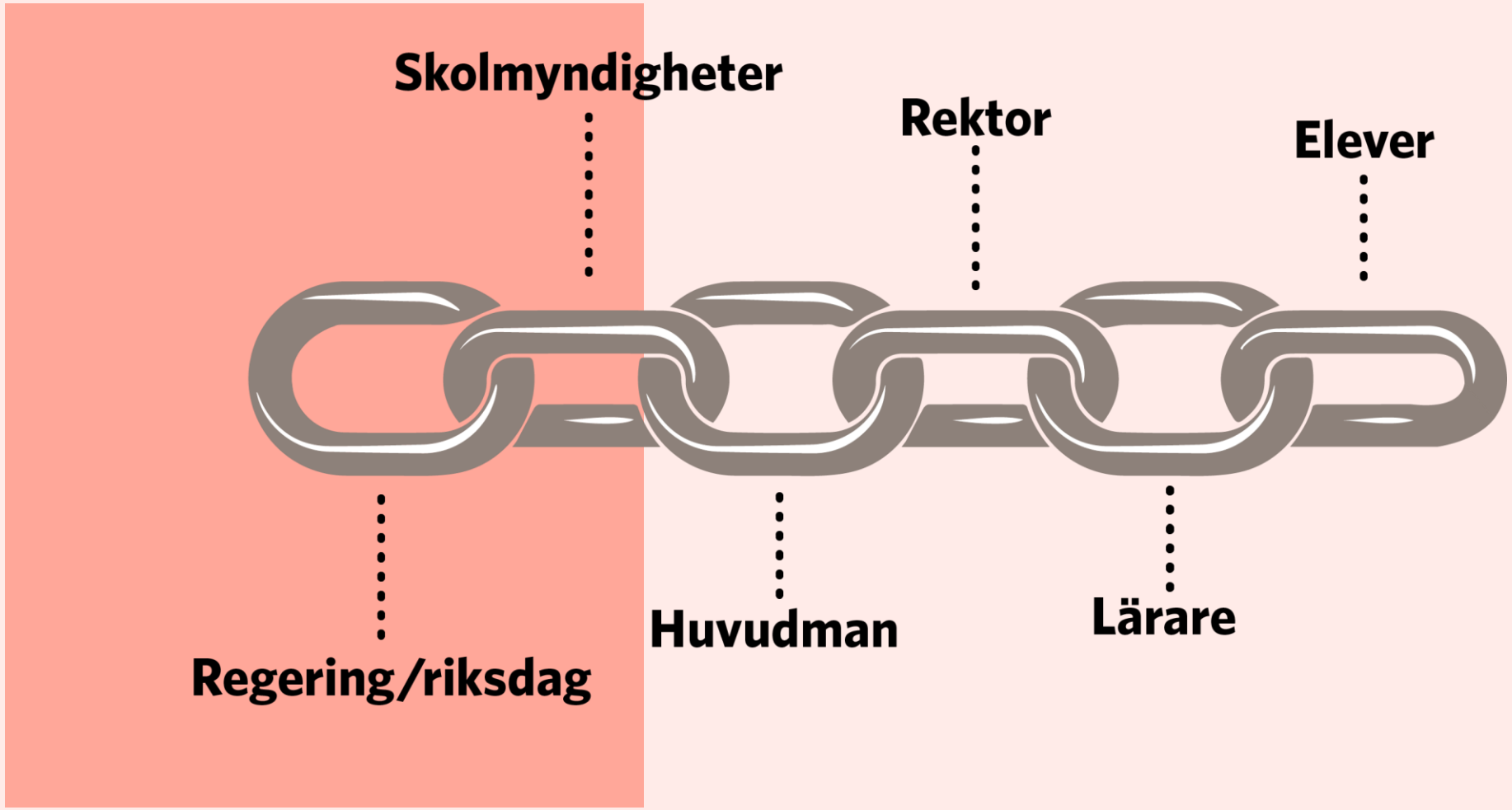

Huvudman

Skolpliktsansvar, skolskjuts, budget, fördela resurser till de egna verksamheterna och enskilda huvudmän m.m.

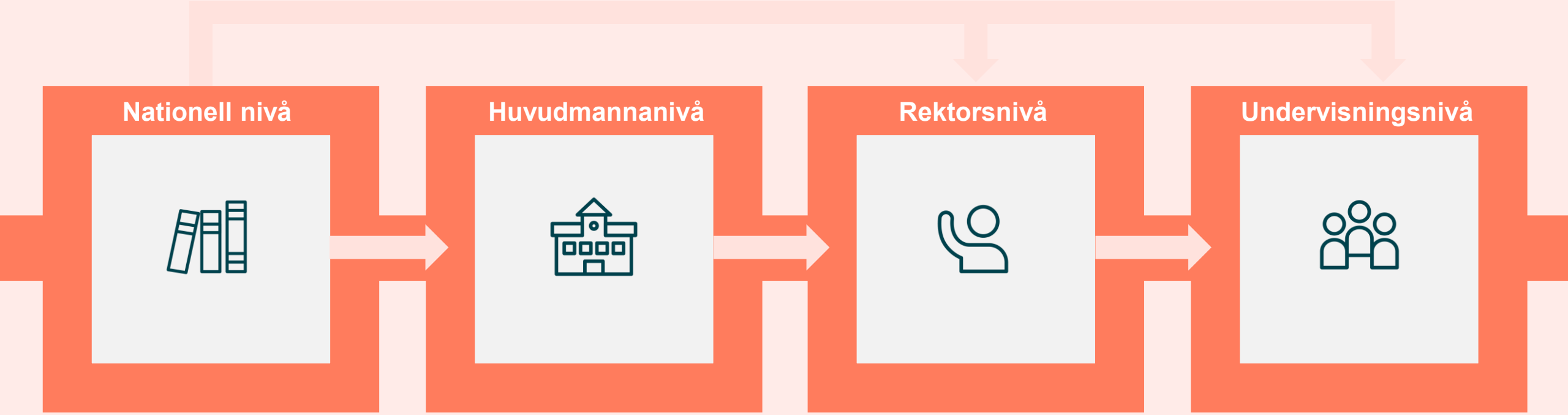
Ansvar för den utbildning och annan pedagogisk verksamhet som kommunen är huvudman för.

Sveriges Kommuner och Regioner

Sveriges Kommuner och Regioner

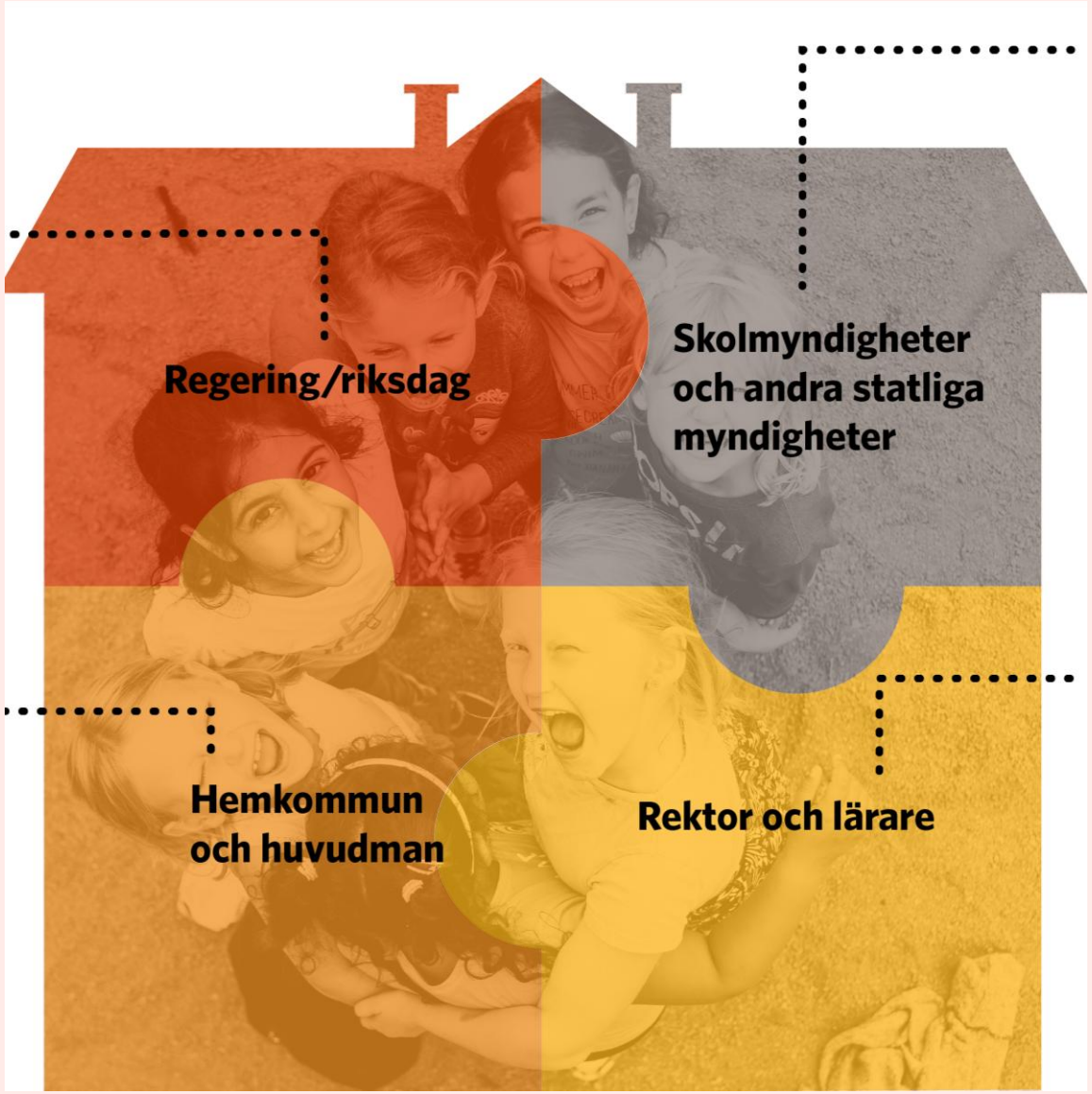
Skolans dubbla styrning

Sveriges Kommuner och Regioner

Skollag och författningar
Läroplan
Betygssystem
Lärarutbildning
Befattningskrav för legitimerade yrken
Generella statsbidrag och finansiering av nya uppdrag

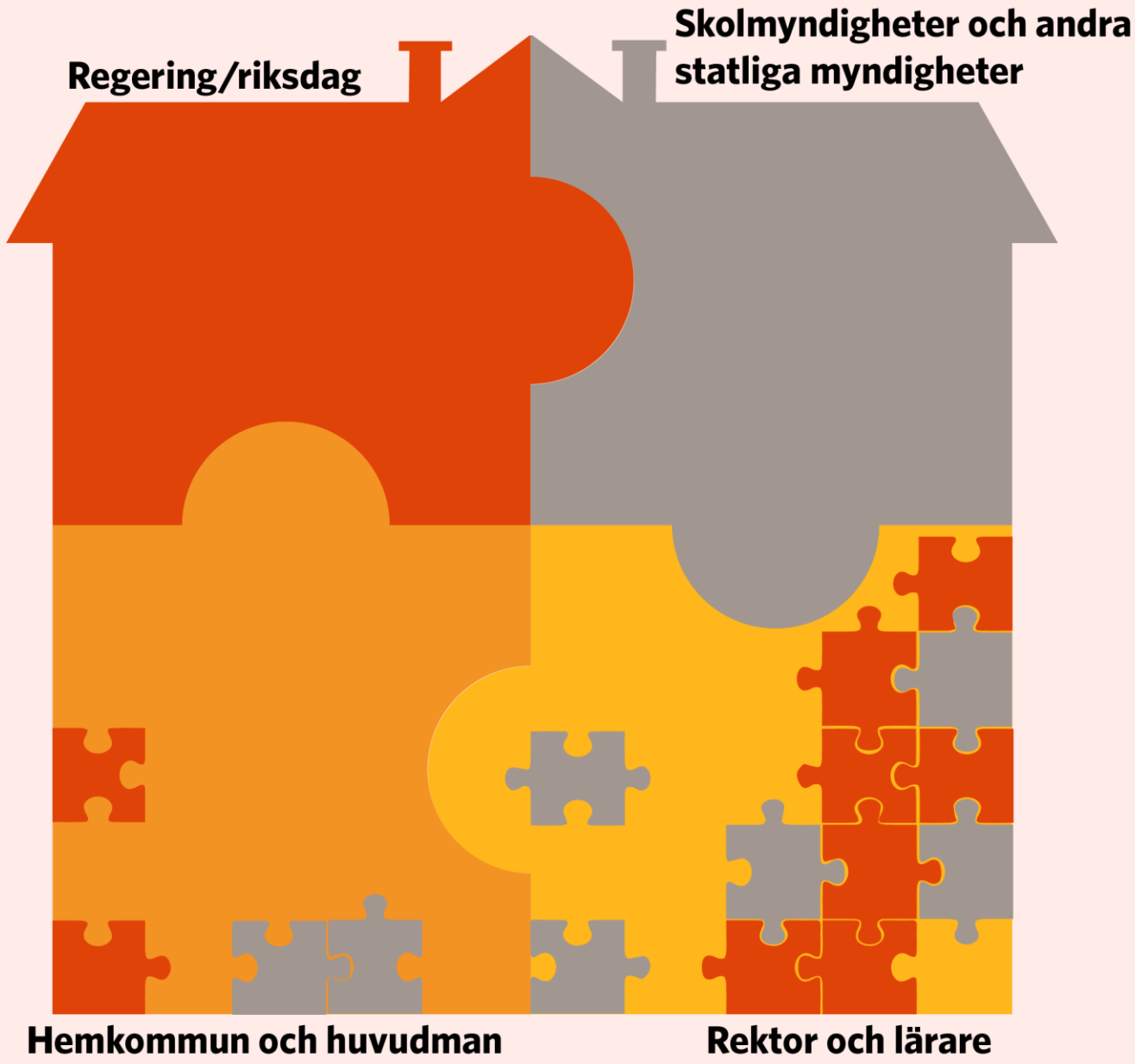
Finansiering
Kompetensförsörjning
Organisation/skoletableringar
Systematiskt kvalitetsarbete
Skolpliktsbevakning
Skolskjuts
Läsårets förläggning
Lokaler och it
Aktivitetsansvar

Uppföljning
Statistikansvar
Stödja utvecklingsarbete
Fördelning och riktlinjer för riktade statsbidrag
Utfärdande av lärarlegitimation
Allmänna råd
Myndighetsförordningar
Kursplaner
Inspektion
Tillstånd

Tillsättning av tjänster
Skolans alla medarbetare
Leda och samordna det pedagogiska arbetet
Elevhälsa
Lokaler/budget
Undervisning
Betyg och bedömning
Arbetsmiljö
Kollegial utveckling

Sveriges Kommuner och Regioner

Sveriges Kommuner och Regioner

Arbetstid med nytt slags regelverk

– hur kan det stödja undervisningens utveckling?

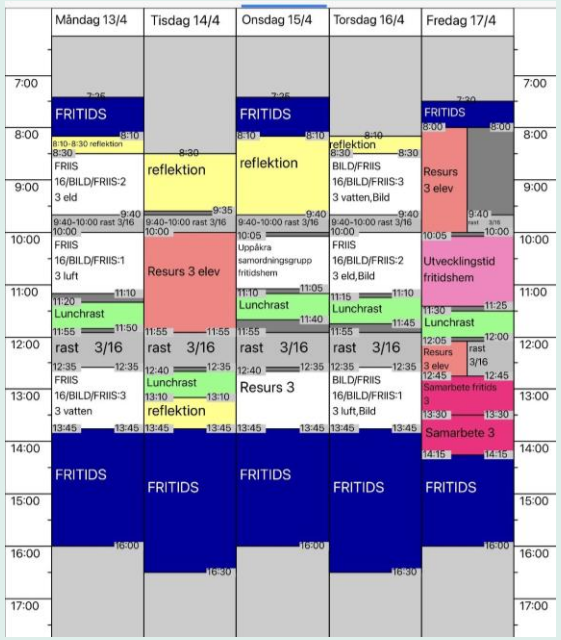
- Förändringen ger mer planeringstid. **Använd den väl**
- Behöver förändra organisationen – **ta tillfället i akt och gör den bra**

Sveriges Kommuner och Regioner

Organisation för goda relationer

Relationerna är avgörande för resultaten

Sveriges Kommuner och Regioner

Reformläget

Införda

Beslutade

Anpassning till demografiska förändringar

Systematiskt kvalitetsarbete

Kommunernas förutsättningar

Planering och dimensionering
GY25 ämnesbetyg
Skolsäkerhets/brottsförebyggande
Förändrad lärarutbildning
Professionsprogram
Bemannade skolbibliotek
Civilt försvar och krisberedskap
Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan
Utökade registerkontroller inom skolväsendet
Överlämnande av uppgifter mellan skolor i brottsförebyggande syfte
Bättre förutsättningar för yrkesutbildning
Tid för undervisningsuppdraget
Ökad insyn i fristående skolor
Skärpta villkor för friskolesektorn, del 1
Förbättrat stöd i skolan
10-årig grundskola
Nya läroplaner – för en stark kunskapsskola
Ett likvärdigt betygssystem 2028-2031

Sveriges Kommuner och Regioner

Reformer utanför skolområdet påverkar skolan

- Ny socialtjänstlag
- Hälsoprogram
- Bostadspolitik
- Migrationspolitik

Sveriges Kommuner och Regioner

Varför dessa reformer?

- Regeringens syfte: ökad likvärdighet, stärkt kunskap och tryggare skola

Sveriges Kommuner och Regioner

Varför dessa reformer?

- Regeringens syfte: ökad likvärdighet, stärkt kunskap och tryggare skola
- Ökad likvärdighet: Vad behöver ni göra lokalt?
- Stärkt kunskap och ökad trygghet: Hur ser det ut hos er – behöver ni satsa särskilt på vissa håll?
- Alltid i fokus: en allt bättre undervisning

Sveriges Kommuner och Regioner

Vilka reformer berör undervisningen mest?

- Nya kursplaner och läroplan
- Ett nytt betygssystem
- Formerna för stöd regleras
- Tid för planering av undervisningen
- En tioårig grundskola
- Trygghet och studiero ska stärkas

Stora förändringar – stor potential

Nya läroplaner: Rektorer styr innehållsstyrd skola utifrån ny kunskapssyn, styrning av metoder samt förändrad lärarroll.

Tid för undervisningsuppdraget: Lagstiftning styr arbetstiden för olika arbetsuppgifter vilket skapar stora behov av fler lärare och annan personal.

Pedagogiska förändringar: Stora förändringar ger behov av tid för kompetensutveckling för att landa i förbättrad undervisning.

Stödstrukturer: Nya strukturer och ökat ansvar för lärarna att synliggöra elevers behov av stöd och rektorernas ansvar för organisation som ger stödet.

Betyg: Ökad betydelse för lärarsatta betyg samtidigt som ett system för kalibrering ger nya konsekvenser.

Sveriges Kommuner och Regioner

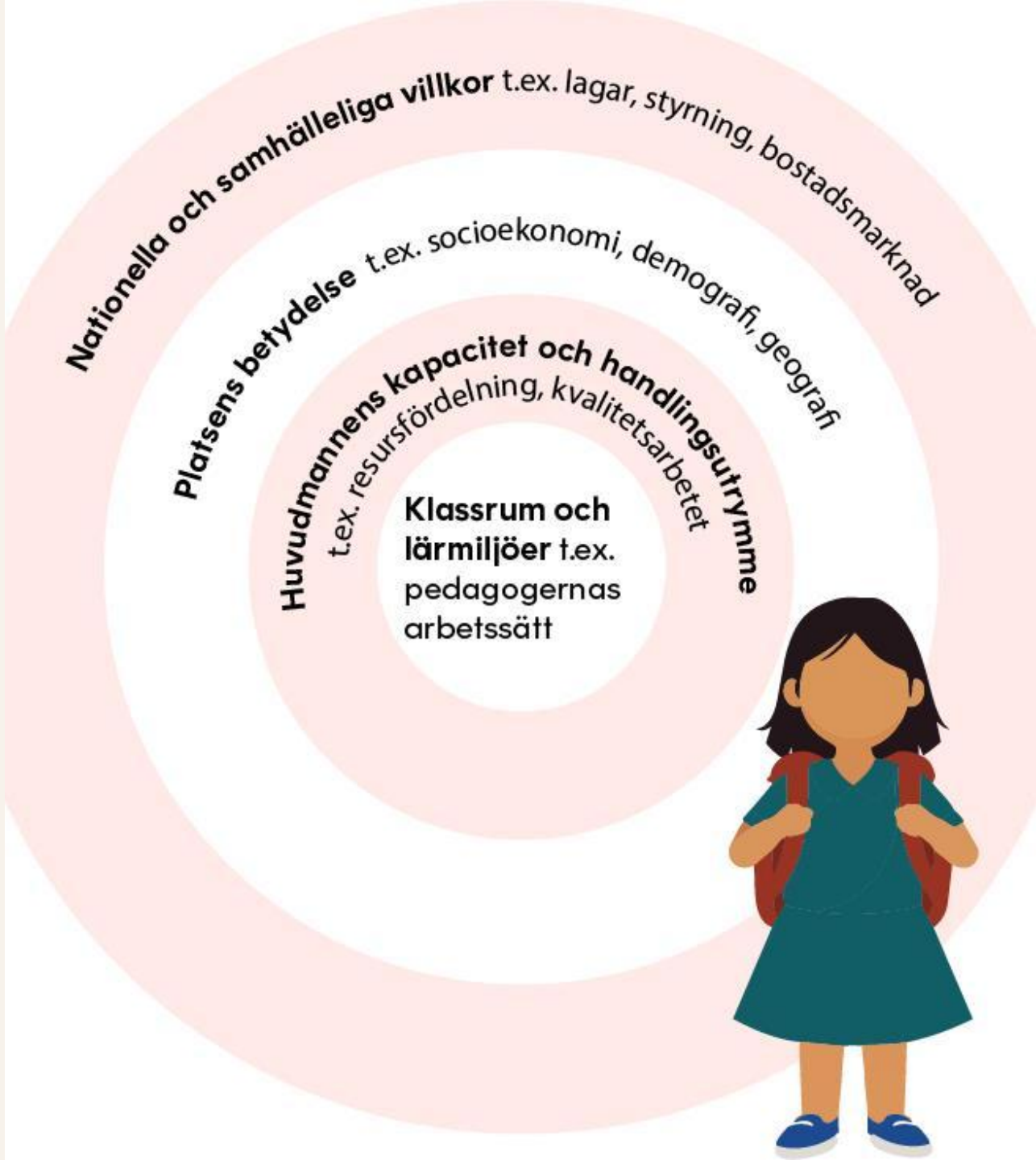
Kraftsamling för likvärdighet

Barnet möter en helhet. Vi organiserar delar.

Skillnader uppstår tidigt och kan växa under skolåren.

På vissa platser är skolans kompensatoriska uppdrag större, samtidigt som förutsättningarna att klara det är mer utmanande.

Hur huvudmän, staten och andra aktörer styr, organiserar och arbetar tillsammans påverkar vad förskolan och skolan kan göra för barnet.

Sveriges Kommuner och Regioner

En likvärdig skola som når goda resultat

Två uppgifter att hålla ihop:

- Stärka kunskapsresultaten
- Minska betydelsen av barns olika förutsättningar

Sveriges Kommuner och Regioner

Elevhälsans uppdrag

Främjande, förebyggande och stödjande arbete

Utredningar inom elevhälsa

2000

Från dubbla spår till elevhälsa

(SOU 2000:19)

Grundläggande utredning om sammanslagning av elevvård och skolhälsovård

2020

En annan möjlighet till särskilt stöd - reglering av kommunala resursskolor
(SOU 2020:42)

2021

Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven

(SOU 2021:11)

2024

Utredningen om en förbättrad elevhälsa

(U 2024:01)

2025

Förbättrat stöd i skolan
(SOU 2025:44)

En förbättrad elevhälsa
(SOU 2025:113)

Sveriges Kommuner och Regioner

En samlad elevhälsa

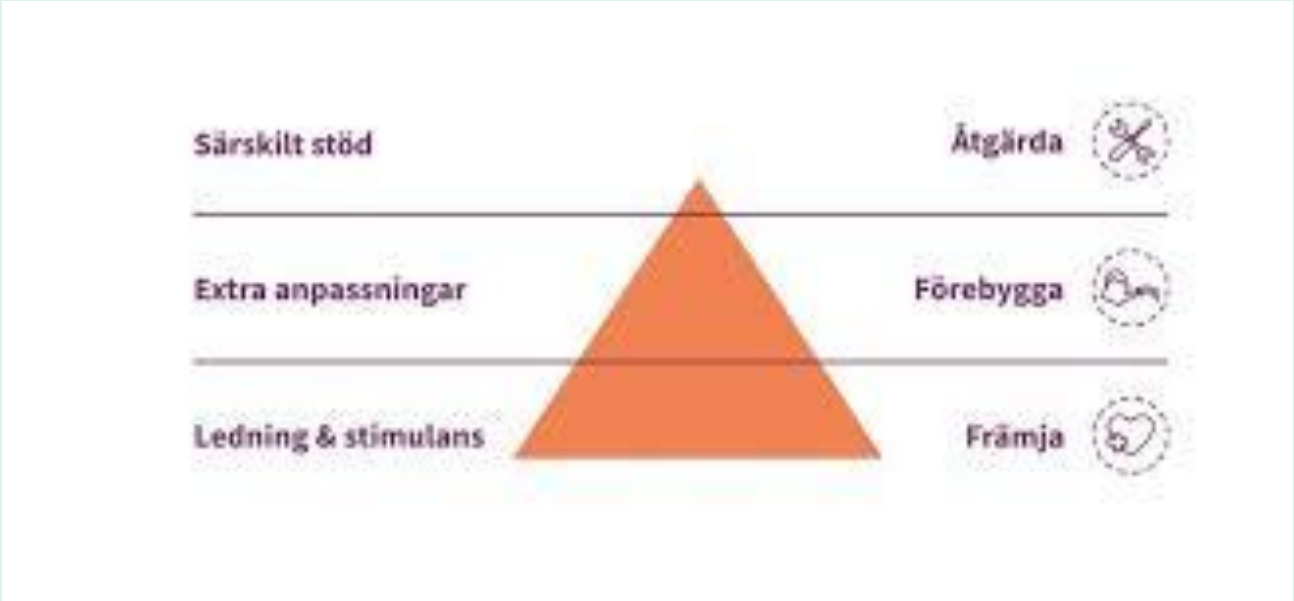
- Medicinska, psykologiska, psykosociala, specialpedagogiska insatser
- Stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål
- Förebyggande och hälsofrämjande.
- Bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå.
- Vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete.
- Samverka med hälso- och sjukvården och socialtjänsten när det behövs.

	Främjande	Förebyggande	Åtgärdande
Organisationsnivå	- Utarbeta frånvarorutin för att systematiskt kunna främja närvaro samt tidigt kunna upptäcka frånvaro. - Utbildning till pedagoger utifrån identifierade behov.	- Utbildningsinsatser riktade mot elever tex kring psykisk hälsa, utifrån kartläggning av behov. - Strukturer kring förberedelse inför/ efter rast eller andra övergångar som identifierats som svåra	- Krisbearbetning - Rutin vid kränkande behandling
Gruppnivå	- Värdegrundsarbete enligt beslutat årshjul t.ex. utifrån teman. - Kartläggning i klass kring specifika psykosociala frågor för att identifiera elevernas trygghet/ trivsel	- Arbeta i klass med sociala medier, känslor, psykisk hälsa, ANDT, normer, relationer. - Vidare arbete utifrån kartläggning i klass, tex språkbruk, frånvaromönster på gruppnivå.	Gruppsamtal tillsammans med mentor/ lärare och eventuellt delar av EHT.
Individnivå	- Ge verktyg och strategier. - se till att elever i behov av extra information t.ex. vid schemabrytande dagar får det - Säkerställ att det finns olika alternativ, så att alla elever kan delta i sociala sammanhang - Främja samverkan mellan hem, socialtjänst och vård.	- Stärkande samtal - Riktade verktyg och strategier - Kartlägga tex energi/ mående/ utmanande situationer och arbeta med strategier kring detta.	- Individuella, stöd/ motivations/ kris/ kartläggande/ utredande samtal med elev - Samverkansmöte kring enskild elev - Utredning kring kränkande behandling/ skolfrånvaro - Orosanmälningar

Det kompensatoriska uppdraget

- Sociala utmaningar
- Problematisk skolfrånvaro
- Varierad koncentrationsförmåga
- Känslighet för större sammanhang
- Kognitiva funktionsnedsättningar
- Beteenderelaterade utmaningar

Olika former av insatser

- Extra anpassningar
- Särskilt stöd
- Särskild undervisningsgrupp på skolan
- Kommunövergripande särskild undervisningsgrupp
- Resursskola
- Akutskola

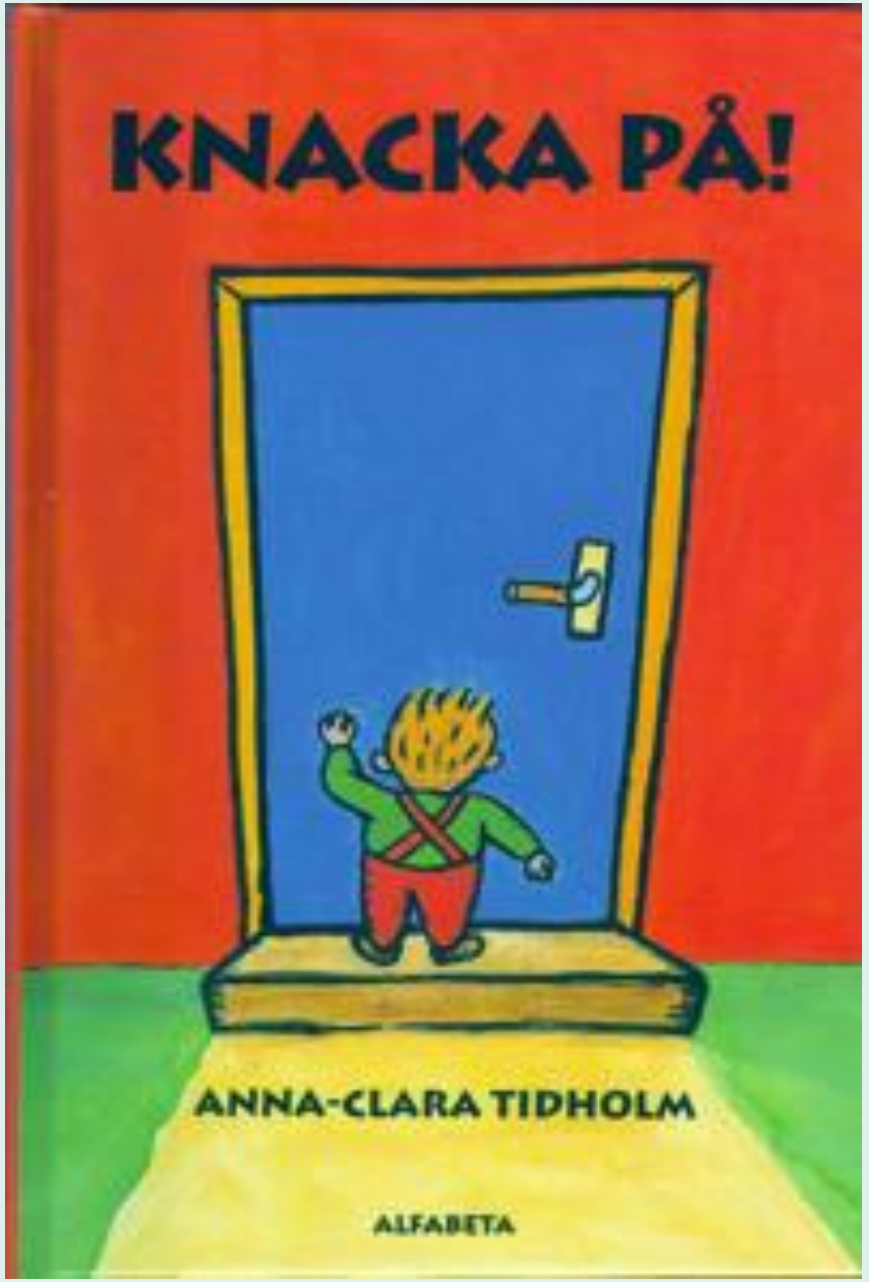

Hur påverkas?

- Eleven
- Omgivningen
- Ekonomin
- Kompetens
- Samhället i stort

Sveriges Kommuner och Regioner

Tre steg i samverkan

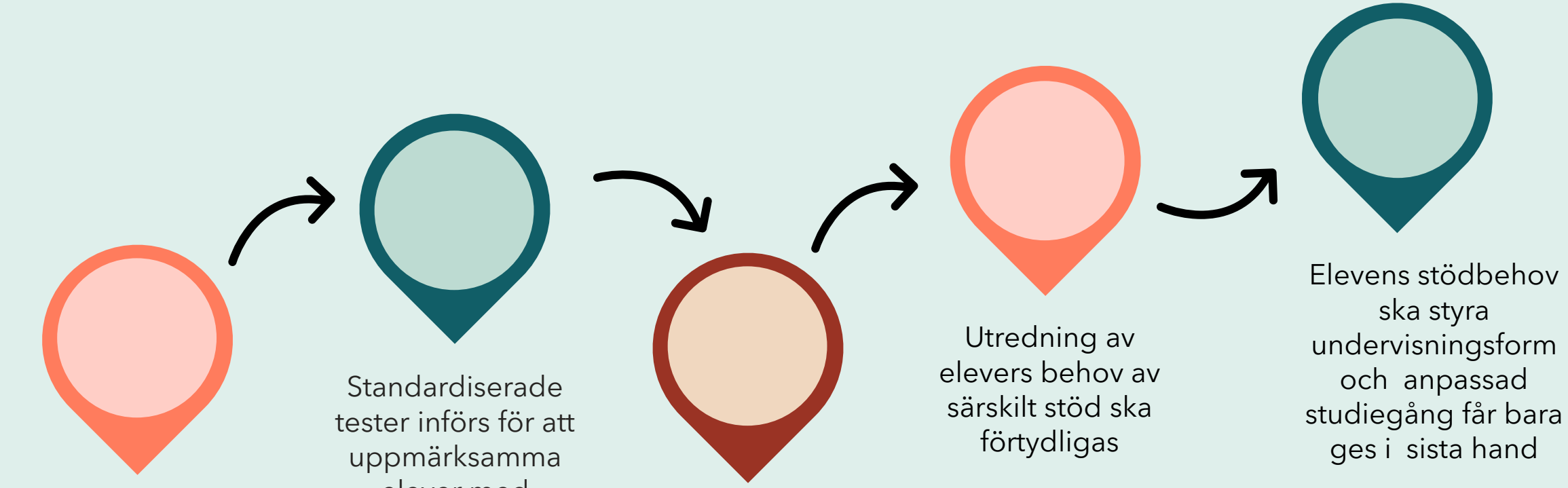
I alla steg beaktas anmälningsskyldigheten

Källa: Arbete inom länspiloten Västmanland

Alla anställdas ansvar	• Vad kan göras direkt i verksamheten ?
Länkning	• Finns tillgängligt stöd som enkelt kan länkas till ?
Tvärprofessionellt team/samordning	• Rådgör, samordna, bedöma.

Sveriges Kommuner och Regioner

Förbättrat stöd i skolan

Sveriges Kommuner och Regioner

Förslag

En förbättrad elevhälsa (SOU 2025:113)

- Elevhälsans syfte tydliggörs och breddas
- Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal
- Elevhälsans professioner tillgängliga i skolans lokaler
- Elevhälsan dimensioneras utifrån en behovsanalys
- Elevhälsans skyldighet att erbjuda insatser utökas
- En första bedömning vid lättare fysiska eller psykiska vårdbehov
- Hälsobesöken ska förstärkas och förtydligas
- Samordnande funktion underlättar för elever och vårdnadshavare
- Bättre samverkan mellan elevhälsa och regionens HoS

Sveriges Kommuner och Regioner

Nationellt hälsoprogram för barn och unga

0-20 år	8	20	Övergångar	Upp till 6
Från före födseln till ung vuxen	nya kunskapsstöd	rekommendationer	stödmaterial	nya hälsobesök

Programmet omfattar

- Mödrahälsovård
- Barnhälsovård
- Tandvård
- Elevhälsans medicinska insats
- Förebyggande socialtjänst

Kärnan

- Fler hälsofrämjande insatser
- Tidigare upptäckt av ohälsa
- Stärkt föräldraskapsstöd
- Tydligare överblick och ansvar
- Uppföljning av barns och ungas hälsa

Kunskapsguiden.se

Sveriges Kommuner och Regioner

Ur: Nationellt hälsoprogram för barn och unga - Delredovisning om innehåll, kunskapsstöd, uppföljning, utvärdering och tekniska lösningar. Socialstyrelsen augusti 2026

Att ha med sig

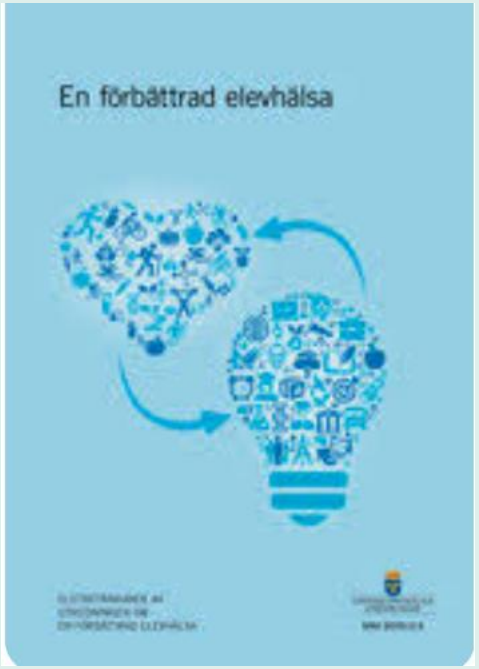
- Hälsoprogrammet **ersätter inte befintliga insatser**
- Tänkt att fungera som ett **sammanhållande ramverk**
- Bidra till att verksamheterna arbetar mot **gemensamma mål**.
- Har **inte medfört några lagändringar**, utan utgår ifrån befintlig lagstiftning.
- **Inte bindande**, utan är framför allt tänkt att utgöra ett kunskapsbaserat stöd

Sveriges Kommuner och Regioner

Betänkandet har varit ute på remiss. Förslag och remissvar bereds just nu inom regeringskansliet.

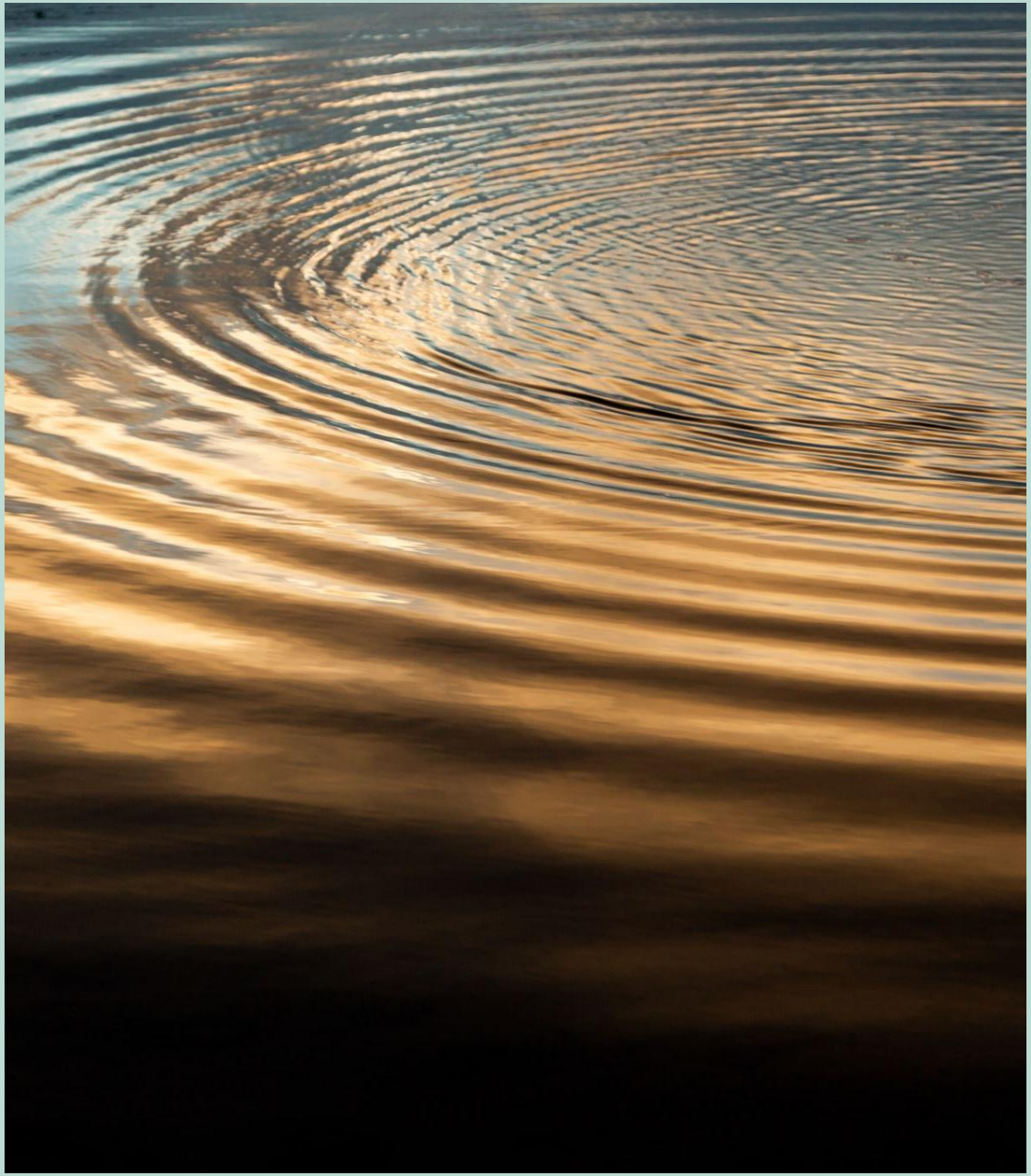
Förslag i En förbättrad elevhälsa, SOU 2025:113

- Elever och vårdnadshavare kallas till stort hälsobesök i årskurs 1, 5 och 8 i samtliga obligatoriska skolformer. Elever kallas till stort hälsobesök i år 1 i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.
- En nationellt framtagen enkät ska ligga till grund för stort hälsobesök.
- Elever kallas till litet hälsobesök i årskurs 3 och 6 i samtliga obligatoriska skolformer.
- Elever kallas till hälsosamtal i årskurs 9 i samtliga obligatoriska skolformer och i år 2 i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

Utredningar som kan påverka

- Bättre uppföljning av barn och ungas hälsa
- Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken
- Ökade insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan, skolan och fritidshemmet
- Nya utbildningsvägar inom det specialpedagogiska området
- Goda och jämlika livsvillkor för barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
- Förbättrad uppföljning av barn från skola och socialtjänst

Sveriges Kommuner och Regioner

Utmaningar

- Samarbetet bygger på enskilda personers engagemang
- Helhetssyn på barn och elevers bästa
- Bristande respekt för varandras uppdrag
- Orealistiska förväntningar på vad var och en kan åstadkomma

Sveriges Kommuner och Regioner

Framgångsfaktorer

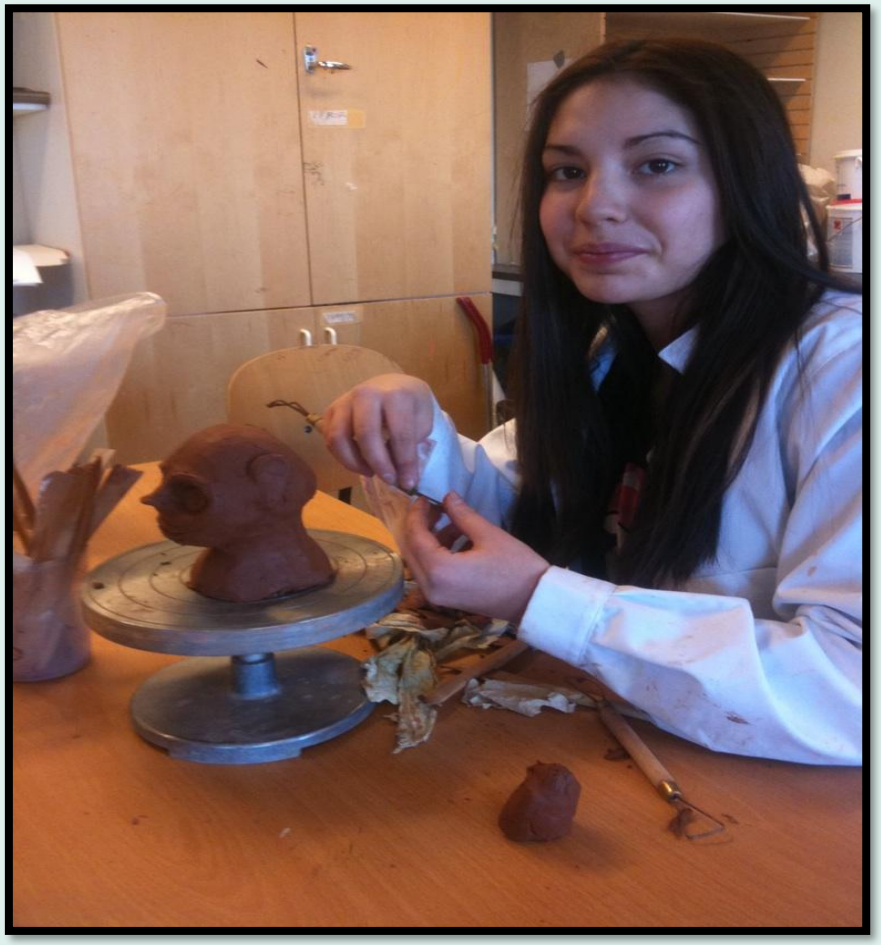
- Politiskt beslutat och förankrat i hela styrkedjan
- Långsiktig plan
- Sektorsövergripande styrning, arbete och lärande
- Fastställda rutiner, forum och mötesformer
- Tydliga uppdrag och förväntningar

”Flickans resultat i WISC-IV visar att hon är svagbegåvad. Att vara svagbegåvad innebär att man har väldigt svårt att tänka abstrakt. Hon behöver därför konkret hjälp att förstå. Det är viktigt att omgivningen uttrycker sig kortfattat, enkelt, entydigt och konkret för att hon ska förstå.”

”Tidsaspekten är akut. Flera elever har varslat att de kommer att byta skola då situationen i skolan blir ohållbar under rådande förhållanden. Flera lärare anser att situationen är ohållbar.”

”Eleven skapar konflikter omkring sig och skrämmer andra elever och lärare genom sitt utåtagerande beteende.”

”Jag vet inte vad som hände, helt plötsligt började jag bara gå till skolan, det var som om benen gick av sig själva.”

Sveriges Kommuner och Regioner

”Snälla lyssna på barn och föräldrar, hitta ett samarbete! Vi är inte jobbiga när vi vill våra barns bästa”

Sveriges Kommuner och Regioner

Dialog

- Vad behöver vi gemensamt göra för att fler elever ska få förutsättningar att nå en gymnasieexamen och god hälsa?
- Hur kan skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård tillsammans stärka det främjande och förebyggande arbetet?
- Vad bör hanteras lokalt inom respektive organisation och vad bör hanteras inom det länsgemensamma arbetet?

